

BESLUT

Datum för beslut:

{Doc_es_signd2.date format('dd', 'yyyy-mm-dd')} }

Diarienummer:

V-2024-0076

Till: Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet)

Beslut om synpunkter på övriga delar i promemorian *Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor* (U2024/00153)

Detta beslut har undertecknats elektroniskt.

Beslutet

Rektor beslutar om att Kungl. Tekniska högskolan lämnar synpunkter enligt bilaga 1 på övriga delar i promemorian *Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor* (U2024/00153). Yttrandet kompletterar de synpunkter som Kungl. Tekniska högskolan tidigare lämnat på förslagen i avsnitt 7.1 och 7.2.

Ärendet

Kungl. Tekniska högskolan (KTH) har beretts möjlighet att i två omgångar lämna synpunkter på promemorian *Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor* (U2024/00153). Detta yttrande omfattar KTH:s synpunkter på förslagen i promemorians avsnitt 7.3, 7.4 och 8.3 och framgår av bilaga 1. Den 13 februari 2024 lämnade KTH synpunkter på förslagen i promemorians avsnitt 7.1 och 7.2, se bilaga 2.

Ärendet har handlagts inom ledningskansliet och beretts med säkerhetsavdelningen. I beredningen har rektor även stämt av yttrandet med universitetsstyrelsens ordförande.

Detta beslut har fattats rektor Anders Söderholm efter föredragning av chefen för ledningskansliet Fredrik Oldsjö. Närvarande vid beslutet var ordförande för Tekniska högskolans studentkår Niklas Carlbaum och mötets sekreterare Helene Rune.

Kungl. Tekniska högskolan

{Sig_es_:signer2:signature }

Anders Söderholm, rektor

{Sig_es_:signer1:signature }

Fredrik Oldsjö, chef för ledningskansliet

Bilaga 1: Kungl. Tekniska högskolans synpunkter på övriga delar i promemorian *Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor* (U2024/00153).

Bilaga 2: Kungl. Tekniska högskolans synpunkter 2024-02-13 på promemorian *Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor* (U2024/00153).

Sändlista

Utbildningsdepartementet

Universitetsstyrelsen

Rektor

KTH:s skolchefer

Expeditionsdatum:

{["Expedite_es_signer3.isdate(format->yyyy-mm-dd);default(YYYY-MM-DD)]}

Till: Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet)

Bilaga 1: Kungl. Tekniska högskolans synpunkter på övriga delar i promemorian *Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor (U2024/00153)*

Kungl. Tekniska högskolan, KTH, har beretts möjlighet att yttra sig över förslagen i rubricerade promemoria. I ett första skede lämnade KTH 2024-02-13 synpunkter på avsnitt 7.1 och 7.2 och avvisade förslaget att nomineringspersoner ska ges i uppdrag att vid nomineringen av ledamöter beakta att det i styrelsen som helhet ska finnas allmän kompetens i säkerhetsfrågor liksom förslaget till tillägg i högskoleförordningen om att styrelsen har att besluta i viktigare frågor om verksamhetens säkerhet. KTH ansåg att förslagen är missriktade i förhållande till syftet att utveckla lärosätenas säkerhetsarbete och innebär en olycklig och olämplig detaljstyrning av styrelsens arbete.

I detta yttrande ger KTH synpunkter på förslagen i promemorians övriga delar, det vill säga avsnitt 7.3, 7.4 och 8.3.

Sammanfattning

KTH stödjer promemorians förslag att Försvarshögskolan ska ges i uppdrag att genomföra kompetenshöjande insatser om säkerhetsfrågor för universitet och högskolor men anser att också andra aktörer kan behöva bidra med kompetens till dessa utbildningsinsatser. KTH anser att de föreslagna kompetenshöjande insatserna också bör kunna riktas mot ledningsfunktioner i lärosätets hela organisation och inte bara mot styrelsens ledamöter och lärosätenas ledningar.

KTH instämmer i förslaget att regeringen bör låta utreda hur en stödfunktion kan inrättas för universitet och högskolor. KTH föreslår att Säkerhetspolisen bör få ett särskilt uppdrag att samordna stödet till universitet och högskolor med bland annat hotbilda-bedömningar med fokus på främmande makts underrättelseverksamhet i Sverige och med särskild inriktning mot lärosätenas verksamhet.

KTH anser att förslaget om säkerhetsprovning av rektorer vid lärosäten som bedriver säkerhetskänslig verksamhet i huvudsak är rimligt. KTH instämmer i att det är regeringen som måste göra denna provning och att rektor och styrelseordförande normalt bör placeras i säkerhetsklass 3.

Synpunkter

Inledning

KTH delar i stort den bild som utredningen ger av de säkerhetsutmaningar som idag finns för universitet och högskolor i att bedriva ett effektivt säkerhetsarbete. Det åligger lärosätena att kontinuerligt bedöma om det bedriver säkerhetskänslig eller annan skyddsvärd verksamhet och i vilket omfattning det sker. Lärosätet ska analysera behovet av säkerhetsskydd och vidta de åtgärder som behövs. Att göra säkerhetsskyddsanalyser när det gäller lärosätets omfattande och varierande verksamhet är ofta mycket komplext och det är svårt att bedöma om säkerhetskänslig verksamhet eller verksamhet av betydelse för Sveriges säkerhet bedrivs. En ytterligare utmaning för lärosäten som bedriver forskning i teknikens framkant är om framtida forskningsresultat kan komma att uppnå skyddsvärden med relevans för Sveriges säkerhet eller svensk industriell konkurrenskraft.

En grundläggande utmaning för akademien är balansen mellan å ena sidan öppen tillgång till vetenskapliga publikationer och forskningsdata, fri forskning och främjandet av internationella

utbildnings- och forskningssamarbeten och, å andra sidan, arbetet med att identifiera och värdera skyddsvärden för Sveriges säkerhet, svensk industriell konkurrenskraft eller för det enskilda lärosätet. Baserat på dessa skyddsvärden ska sedan risker och sårbarheter identifieras och hanteras, vilket sammantaget ska ligga till grund för ett proportionerligt och effektivt säkerhetsarbete. Det gäller här att hitta en välavvägd balans mellan skyddsvärden, vidtagna åtgärder och den öppenhet som utgör akademins grundpelare.

Som angavs i föregående remissvar har KTH lång erfarenhet av internationella samarbeten inom forskning och utbildning och den akademiska miljön präglas av många inresande studenter och internationellt rekryterade doktorander, forskare och lärare. KTH har under flera år varit drivande i arbetet med ansvarsfull internationalisering för att erbjuda stöd för lärare, forskare och verksamhetsstöd, bland annat i samarbete med andra lärosäten, Stint och SUHF. KTH har exempelvis bidragit till Stints riktlinjer för ansvarsfull internationalisering: Shih, T., Gaunt, A. & Östlund, S. (2020). *Responsible internationalisation: Guidelines for reflection on international academic collaboration*. Stockholm: STINT. Mot bakgrund av omvärldsläget och de säkerhetsutmaningar som det medför för KTH, kommer arbetet att fortsätta med att vidareutveckla säkerhetsaspekterna inom ramen för ansvarsfull internationalisering.

I syfte att stärka det interna säkerhetsarbetet har KTH under 2023 tillsatt en säkerhetschef och inrättat en ny säkerhetsavdelning direkt under universitetsdirektören. Avdelningen har funktionsansvar för alla relaterade delar inom säkerhetsområdet. Det innefattar bland annat säkerhetsskydd, verksamhetsskydd, informationssäkerhet, fysisk säkerhet, personsäkerhet och laboratoriesäkerhet. Detta kommer att förstärka KTH:s förmåga att, i enlighet med säkerhetsskyddslagen, både utveckla den egna förmågan att identifiera egna skyddsvärden av relevans för Sveriges säkerhet och att ta emot och implementera krav om säkerhetsskydd i förekommande fall från uppdragsgivare och forskningsfinansiärer. Utöver säkerhetsskydd syftar även den förstärkta säkerhetsorganisationen till att utveckla och förstärka förutsättningarna för ett tryggt, säkert och medvetet KTH.

Vidare har rektor i februari 2024 inrättat två grupper inom KTH för samordning av säkerhetsfrågor kopplade till KTH:s internationella verksamhet och arbetet med ansvarsfull internationalisering (KTH dnr V-2024-0035). Den ena gruppen är rådgivande och ska fungera som en expertgrupp för löpande frågor från verksamheten som rör internationella samarbeten och ansvarsfull internationalisering. Den andra gruppen är en styrgrupp med deltagare på högsta ledningsnivå och ansvarar för frågor som är av strategisk karaktär och som kan påverka KTH:s varumärke eller där det kan finnas inslag av risktagande. Båda grupper är kopplade till vicerektor för internationalisering och ska utgöra stöd för beslut som fattas av ansvariga i hela organisationen i enlighet med KTH:s besluts- och delegationsordningar.

KTH samordnar även den nationella satsning inom cybersäkerhetsområdet som regeringen beslutat om i budgetpropositionen inför 2024 genom inrättandet av Cybercampus Sverige. Det är ett samarbete mellan universitet, forskningsinstitut, myndigheter och företag över hela Sverige och syftar till banbrytande och agil forskning, innovation och utbildning för cybersäkerhet och försvar som stöd för alla samhällssektorer. Cybercampus Sverige ska stärka kompetensförsörjningen inom cybersäkerhetsområdet och samhällets förmåga att hantera sårbarheter och cyberhot, samt bidra till ett säkert digitaliserat och motståndskraftigt Sverige.

Förslaget i 7.3 om att ge Försvarshögskolan i uppdrag att genomföra kompetenshöjande insatser

KTH stödjer promemorians förslag att Försvarshögskolan ges i uppdrag att genomföra kompetenshöjande insatser om säkerhetsfrågor för universitet och högskolor.

Försvarshögskolan har särskild kompetens inom området och gedigen erfarenhet av utbildning och uppdragsutbildning inom området. Ett sådant regeringsuppdrag till Försvarshögskolan skulle bidra till att lyfta vikten av lärosätens säkerhetsarbete och ge legitimitet åt de utbildningsinsatser som genomförs inom ramen för uppdraget. KTH vill framhålla att för den långsiktiga utvecklingen av ansvarsfull internationalisering kan också andra aktörer behöva bidra med kompetens till dessa utbildningsinsatser och att Försvarshögskolan därmed kan behöva samordna bidrag från flera aktörer.

KTH har i tidigare yttrande avvisat förslaget i promemorians avsnitt 7.1 och anser det vara mycket olyckligt att regeringen nu beslutat att nomineringspersonerna redan vid nomineringen av styrelseledamöter ska beakta att det som helhet finns allmän kompetens i säkerhetsfrågor. Detta innebär en direkt styrning av vilka som kan nomineras och en oönskad begränsning av styrelsens kommande arbete.

Behovet av säkerhetskompetens i styrelsen tillgodoses på ett betydligt lämpligare sätt genom långsiktighet och kontinuitet i styrelsens arbete samt genom kompetensutveckling av de utsedda ledamöterna. KTH stödjer därmed utredarens förslag i 7.3 om insatser för *bland annat* styrelsens ledamöter.

KTH ifrågasätter dock att insatserna ”*i första hand*” ska riktas mot styrelsernas ledamöter. Som KTH påpekat i det tidigare yttrandet ska styrelsen ha övergripande inseeende i ett lärosätets verksamhet men inte arbeta operativt med verksamhetsfrågor eller stå för expertis som är nödvändig för myndighetsledningens arbete. Det är rektor i egenskap av myndighetschef som ska stå för ledningen av verksamheten. KTH är verksamhetsutövare i enlighet med 2 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen och omfattas därmed av krav på att genomföra säkerhetsskyddsanalyser, vidta säkerhetsskyddsåtgärder och kontrollera säkerhetsskyddet. KTH:s säkerhetsskyddsorganisation är baserad på kraven i 2 kap. 7 § säkerhetsskyddslagen och säkerhetsskyddschefen är direkt underställd rektor. Som myndighetschef har rektor det yttersta ansvaret för att KTH följer säkerhetsskyddslagen, vilket inkluderar krav på egenkontroll.

KTH ifrågasätter därför promemorians beskrivning på s. 38 enligt vilken styrelsen ska ”se till att säkerhetsskyddsanalyser görs och följs upp” i och med att detta skapar otydlighet om ansvarsfördelningen mellan styrelse och myndighetschef avseende säkerhetsskydd. Bland annat av detta skäl har KTH i tidigare yttrande avvisat utredningens förslag i avsnitt 7.2 att i högskoleförordningen införa ett nytt uppdrag till styrelsen att besluta om viktigare frågor om verksamhetens säkerhet. När det gäller säkerhetsskyddet anser KTH att en sådan eventuell förändring skulle kräva ett förtydligande för Sveriges lärosäten om säkerhetsskyddslagens beskrivning av verksamhetsutövare, för att undvika oklarheter i ansvar mellan styrelse och ledning. En kvarvarande otydlig ansvarsfördelning skulle kunna hindra statens avsikter och ambitioner som ligger till grund för säkerhetsskyddslagen.

KTH anser att utbildningsinsatser mot ”*i första hand*” styrelsens ledamöter riskerar att bli missriktade, då styrelsen har, och bör ha, ett begränsat ansvar för lärosätets säkerhetsarbete. Ansvariga för säkerhetsarbetet är rektor, samtliga akademiska ledare, chefer, kollegiala organ och medarbetare i organisationen, och det är endast genom verksamhetens samlade förmåga att systematiskt och löpande bedöma och tolka skyddsvärden samt relevanta hot och risker som ett lärosäte kan bedriva ett effektivt säkerhetsarbete. KTH anser därför att de föreslagna kompetenshöjande insatserna huvudsakligen bör riktas mot lärosätets ledningsfunktioner i vid

bemärkelse. För KTH skulle det vara relevant med detta slags utbildningsinsatser för rektor, vicerektorer, universitetsdirektör, skolchefer, prefekter och, i relevanta fall, vissa centrumföreståndare och chefer i verksamhetsstödet. KTH föreslår därför att Försvarshögskolans insatser kan riktas mot en något vidare målgrupp än bara styrelsens ledamöter och lärosätenas ledningar.

Förslaget i 7.4 om att utreda etableringen av en stödfunktion i säkerhetsfrågor

KTH instämmer i promemorians förslag att regeringen bör låta utreda hur en stödfunktion kan inrättas för universitet och högskolor. Det är dock oklart hur ett sådant utredningsuppdrag hänger samman med regeringens uppdrag till Universitets- och högskolerådet, Vetenskapsrådet och Vinnova att föreslå hur arbetet med ansvarsfull internationalisering inom högre utbildning, forskning och innovation kan främjas. Detta uppdrag ska slutredovisas 2024.

Det åligger lärosätet att kontinuerligt bedöma om det bedriver säkerhetskänslig eller annan skyddsvärd verksamhet och i vilken omfattning det sker. Som ovan nämnts är det ofta svårt att bedöma om verksamhet av betydelse för Sveriges säkerhet bedrivs vid ett lärosäte, eller om det kan uppstå inom ramen för framtida forskningsresultat. Detta är komplexa avvägningar som behöver göras mellan den öppenhet som ska prägla utbildning och forskning och de krav på säkerhetsskydd eller annan säkerhet som forskning i vissa fall behöver förhålla sig till. KTH vill betona att det inte finns någon generell lösning för dessa bedömningar utan att analyser och svåra avvägningar måste göras löpande i varje enskilt fall.

Lärosätena saknar idag ett tydligt stöd i detta arbete och en nationell stödfunktion skulle på ett mycket välkommet sätt kunna underlätta för lärosätena att ta sitt ansvar med särskilt fokus på att identifiera skyddsvärden. En del av ett sådant stöd bör vara att kunna bistå lärosätena med aktuella hotbilda-bedömningar som är särskilt anpassade efter lärosätenas verksamhet, främst forskning men även utbildning. På detta sätt skulle Sveriges lärosäten kunna få bättre förståelse för frågor eller områden som är av särskild vikt för Sveriges säkerhet men även för vår industriella konkurrenskraft på nationell nivå. En annan del av ett sådant stöd är att fungera som rådgivare och expertinstans i enskilda ärenden, exempelvis när ett lärosäte behöver stöd i att bedöma lämpligheten i att ingå samarbete med annan part.

Inom ramen för sitt uppdrag genomför Säkerhetspolisen liknande bedömningar inom andra områden. KTH föreslår att Säkerhetspolisen med sitt unika kunnande om bland annat främmande makts förmågor, modus operandi och prioriteringar, bör få ett särskilt uppdrag att samordna stöd till universitet och högskolor med bland annat hotbilda-bedömningar med fokus på främmande makts underrättelseverksamhet i Sverige. Det bör understrykas att de utmaningar som lärosäten i forskningens framkant ställs inför inom vissa områden är unika och att det bör betraktas som en nationell angelägenhet att akademien får det stöd som krävs för att kunna skydda det som behöver skyddas – och på rätt sätt. Ett aktörsbaserat bedömningsstöd skulle utgöra ett viktigt underlag för lärosätenas egna riskbedömningar av vad som är eller som skulle kunna bli säkerhetskänsligt eller skyddsvärt av andra skäl i den egna verksamheten. Också andra kompetenser och perspektiv kommer att behöva bidra till detta stöd och Säkerhetspolisen skulle därmed behöva ha en samordnande roll.

KTH vill i detta sammanhang lyfta fram Nationellt centrum för terrorhotbedömning, NCT, som en modell för en nationell stödfunktion. NCT gör strategiska bedömningar av terrorhotet i och mot Sverige och svenska intressen genom att analysera händelser, trender och omständigheter som påverkar terrorhotet på kort och lång sikt. NCT är en permanent arbetsgrupp med personal från Försvarets radioanstalt, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten och Säkerhetspolisen. KTH anser att NCT är en intressant organisations- och arbetsform där specialkompetenser inom säkerhetsområdet samarbetar och gör aktörsbaserade

hotbildsanalyser. Detta skulle kunna vara en intressant modell för en nationell stödfunktion för svensk forskning och innovation, där olika typer av kompetenser bidrar för att kunna ge ett adekvat stöd för lärosätenas arbete med ansvarsfull internationalisering.

Förslaget i 8.3 om säkerhetsprövning av rektorer vid lärosäten som bedriver säkerhetskänslig verksamhet

KTH anser att promemorians förslag om säkerhetsprövning av rektorer vid lärosäten som bedriver säkerhetskänslig verksamhet är rimligt men med nedan anförda kommentar. KTH instämmer i att det är regeringen som måste göra denna prövning, eftersom det är regeringen som i nuläget utser och anställer rektorer. KTH instämmer även i förslaget att rektor och styrelseordförande normalt bör placeras i säkerhetsklass 3, eftersom möjligheten att kunna rekrytera utländska medborgare till rektorer har stort värde och personer som saknar svenskt medborgarskap i normalläget inte kan inneha en befattning eller roll som är placerad i säkerhetsklass 1 eller 2.

KTH vill kommentera promemorians resonemang om att placering av befattningen som rektor i säkerhetsklass kan få konsekvenser för den delvis öppna och kollegiala processen att föreslå rektor för beslut av regeringen. KTH anser att förslaget innebär att regeringen får ytterligare ett verktyg i utövningen av sin makt att utse rektorer och att det genom säkerhetsprövningens natur inte går att ha öppenhet om tillämpningen av detta verktyg. Införandet av säkerhetsprövning skulle därmed kunna innebära en försvagning av lärosätenas i grunden meritokratiska rekryterings- och förslagsprocess av ny rektor.